

Fjärde roten, tomt 108

Kvarteret Kommerserådet

Fjärde roten 1637–1657v

Andra roten 1657h–70

Drottninggatan 18, norra sidan mellan
Korsgatan och Västra Hamnen

Stort område omfattande 2 tomter

Nutida samb. med 5.35

Västra delen av 4.108

Jacob Herwegh den äldre

1637–41: 5.3.2.2.2 mtl

Den gamla gamla kartskissen anger 4.106–4.107 som Jacob Herwegh d.ä. nybyggda hus medan detta 4.108v skulle vara ”Jacob Herweghs hus, som han bor uti”. Jacob Herwegh ”handlar med åtskillige varor” enl. yrkesreg 1639. Död 1641, begr. 22 dec.

Almquist I:322: Om Jacob Herwegh från Lübeck heter det, att han kom till Sverige ”blott och naken” och i sex år måste uppehålla sig som en ”gemen hustjänare” men att han blev hulpen till fötterne genom lån av sin herre och några andra. Under åren 1614–15 hade han i Lübeck blivit skyldig stora summor till stadens köpmän, flytt undan sina kreditorer till Lüneburg men både i Lübeck och där blivit ansatt som försumlig gäldenär och underkastad utmätning. Enligt Almquist skulle det vara troligt, att han kom till Nylöse redan 1615 och att han blev sin egen herre år 1621, då han omtalas som vågmästare och leverantör av timmer till rådhuset. (Men i Nylöses tänkeböcker är han inte nämnd, inte heller i förteckningen över de Nylöseborgare, som ville bli borgare i det nya Göteborg. Återflyttade man verkligen till Nylöse redan 1615? OD). Han arrenderade också under den närmaste tiden stadsvägen. Vid sidan därom bedrev han rörelse som köpman. Han blev med tiden ägare av tre hus men fortsatte att vara skuldsatt: se nedan om rättstvisten efter hans död mellan hans ”gamla” kreditorer i Lübeck och de ”nya” i Hamburg och Göteborg. Almquists not 1, 323: Magistratens dombok GHA 27.10.1645, 20.1.1648, Revisionsräkenskaper 1621–24. Biografica. Berg s. 81. Kvittot av 9.11.1638 som omtalas hos Fröding återfinnes i 1648 års dombok.

Enligt Maja Kjellin: Kvarteret Frimuraren s. 109 var Jacob Herwegh bosatt Drottninggatan 30 (dåvarande fjärde roten 30). Detta är emellertid ett misstag. Det framgår, att Jacob Herweghs hus låg i kvarteret Kommerserådet av en jämförelse mellan Göteborgs äldsta nummerade tomtkarta, förvarad i Krigsarkivet, och två handlingar förvarade i riksarkivet, dels en skiss utförd 1636, över ”några dels obebyggda tomter mellan Holländaregatan och S:t Johannesgatan (motsvarande nuvarande Södra Hamngatan) jämte en över Carl Bocks tomt tagen olovlig gång” dels ett till skissen bilagt köpekontrakt från 30.4.1629 (Städernas akter Göteborg, vol 17). Det västra av Jacob Herweghs hus hade Carl Bock som granne i norr, det östra Allwijn Jacobsson. Carl Bocks tomt, som av Jacob Herwegh hade sålts till honom 1629, tilldelades på äldsta tomtkartan ”Litt A num 55”, vilket motsvarar 5.36 på 1790 års karta. Jacob Herweghs tomter vid Holländaregatan borde

då motsvara tomtnumren 4.106–108 (se Olga Dahls artikel Kv Artilleristallet, Göteborg förr och nu 1986, 62).

Den 18.7.1634 fordrade Jacob Herwegh Johan Gijssbrechtsson, som sade, att Hübert Canteen (?) lovat betala.

Av en förteckning över tegelköpare 1633 framgår, att Jacob Herwegh köpte tegel 5.7. (1 000 st), 24.7. (2.000 st) och 30.7. (500 st) det året.

Leonard Kröger som fullmäktig för Elisabeth Poimer i Lübeck fordrade betalning 11.2.1639 men Jacob Herwegh kunde visa på att han genom salig burggreven Doktor Jacob van Dijk hade erhållit ett försvarsbrev på grund av de ”oförmodlige fall och skadans skull, som han lidit”. Försvarsbrevet gav Jacob Herwegh 10 års frihet från att tillfredsställa sina gamla kreditorer räknat från 2.5.1631.

I saken mellan Jacob Herwegh den äldres kreditorer, de gamla så väl som de nya, rörande preferensen i hans efterlätna egendom bestämde rådhusrätten den 27.10.1645, att de nya kreditorerna, som var hamburgare, skulle skaffa sig ett riktigt (rättmätigt) besked, om vad som hade passerat och förlupit i Lübeck med Jacob Herweghs där efterlämnade gods och böcker. Så snart detta skett skulle i saken ske, vad som var rätt. Saken upptogs den 17 och 20.1.1647. De gamla kreditorerna, var från Lübeck sal Tomas Bebbens testamentarii igenom deras fullmäktige Didrik Strokirk enligt obligation daterad Lübeck 12.12.1614 på kapital 552 mark lybsk, Cort Ther Hellens arvingar igenom Hans Tilleen efter obligation, daterad 20.4.1615 och ett växelbrev daterat 18.6.1615. Kapitalsumman var 2787 1/2 riksdaler. Hans Rincken igenom Christian Meier junior efter räknings lydelse Capital 1394 m 13 daler (?) lybsk. Herman Burman igenom Lucas von Minden enligt obligation av dato Lybeck 1.9.1614 kapital 1173 m 16 (daler?) Walentin Bote bin (?) enligt obligation in dato 10.6.1615 ett kapital 826 m 8 daler? Hindrich Benwert efter tre obligationer daterade 19 juni, 22 sept och 24.12.1614: kapital summa 3157 mark 12 d.

Jacob den äldres nya kreditorer var hamburgska, lybska och denna stads borgare, nämligen Carsten Busch den äldre genom Hans Spönman efter obligations lydelse in dato 30.4.1637 och räkning daterad 31.11.1642 pro resto kapital 192 rdr 11 daler. Carsten Busch junior och Wolrich Schmiter efter räknings lydelse kapital riksdaler 37.37 d, Jacob Hambroch, Johan Werhusen och Hans Scömmen efter accords lydelse in dato Göteborg 21.12.1640 kapital 522 rdr 6 daler. Lucas von Minden för sig efter räknings lydelse 80 rdr. Och åtskillige denne stads borgare efter sal Jacob Herweghs bok och överlevererade räkningar som hela summan.

Rätten förklarade sig om kraven på sal Jacob Herweghs kvarlåtenskap: Alldenstund de gamla lybska kreditorerna icke nekade till att ”uthi afskeedh wara komne” i det de, när sal Jacob Herwegh hade rest från Lübeck, icke endast hade sökt exekution på allt hans i Lübeck kvarlämnade gods och alla mobilier till det yttersta, de göra kunde: utan en del av dem hade följt efter honom till Lüneburg och där hade tagit hans ditförda gods i arrest, vilket vidlyftigare beskrevs i i rätten framlagda extrakt ur den Lüneburgska Rätten. Det ”redaste” han hade haft hade de borttagit, inte låtandes honom behålla så mycket kvar, som han behövde till sitt livsuppehälle (”der af han sitt lif kunne erehålla”). De hade efter den tiden icke det ringaste krediterat honom, så att han ”lika som Civiliter mortus var”. Och nu ”här emot mångom nogsampt witterligit, att då han hit i detta Kongariket kom, blott och naken war, att han war nödtvungen sigh hoos een Ehrligh man för en gemen Hustienare i tienst begifwa och der uthi hela 6 åhr sigh bruka låtit”. Och om inte hans husbonde, hos vilken han tjänade och andre gode män såsom nya kreditorer inte krediterat honom

och hjälpt honom återigen på fötterna, så hade han väl måst sluta sitt liv ("lefuerne") i en sådan tjänst.

Därför kunde inte Rätten finna skäligt, att de äldsta kreditorerna skulle prefereras före de yngste. Utan den erkände, att de yngste och nyaste kreditorerna av vilka somliga hade haft hypotek på sal Jacob Herweghs rörliga och orörliga gods och sedan hade rätteligen låtit protokollera och anteckna sina hypotek, borde ha företräde till sal Jacob Herweghs efterlåtna egendom liksom de också rättmätigt immitterades och invisades pro quota att söka och taga deras fordran och kapital. Om sedan något skulle överskjuta skulle det vara till de äldsta kreditorernas bästa och efter deras anhallan erkännas, vem av dem som var främst ("den näste") där till.

De lybska kreditorerna hade efter denna doms publicerande den 27 januari inbetalat appellationspenningar i rätten.

Enligt 14.10.1647 RR hade den 5 juli samma år frågan om Jacob Herwegh den äldres kreditorer i Hamburg och Lybeck behandlats:

Hans Spöneman för sig och hans consortores som Jacob Hambrock och Johan Wakehusen. Vidare för Casten Busch den äldre och Carsten Busch den yngre och Wolrich Schmiter, Christian Meier den yngre för Caspar Lamkem, vidare (noch) för Joakim Ellser, Hans Rimpken och Cort Herwech, Didrik Strokirk för sal Tomas Hebbens.

Hans Spönman förklarade den 15.11.1647 i rådhusrätten, att det var bevisligt, att sal Jacob Herwegh hade handlat med hans principaler anno 1630. Adam Herwegh citerades och infann sig till nästa RR (den 18 nov) medförade en förteckning över sin sal faders kvarlåtenskap. En del av detta inventarium hade sal Jacob Herwegh själv skrivit under sin livstid, det andra hade författats av *Päfwel Rokes* i gode mäns närvaro efter Jacob Herweghs död. *Adam Herwegh* sade sig inte ha mer att göra med kvarlåtenskapen än en av kreditorerna. Kopior av inventarierna skulle ges de lybska kreditorerna.

6.11.1648: Av en obligation utställd av Adam Herwegh 9.11.1638, framgår det, att han till Hans Spönman (begr. Chr 4.12.1650) som fullmäktig för samtliga hamburgska kreditorer pantsatte sin sal faders tre hus, två på Holländaregatan och ett på Konungsgatan (Observera att Jacob Herwegh ej avled förrän 1641: vid pantsättningen bör väl Adam Herwegh ha varit ombud för fadern)

Det förefaller som om gården uthyrdes till

Jöns Guldsmed 1656: 1, 1657:–16, +–16 4.107?

Hans Möller (d.y.) omtalas i fjärde roten 1651–53 (men i rote 28 1655).

Huseköpspenning betalades den 4.2.1661 för gården som sålts med Adam Herwegh som säljare. Hans Möller d.y. begravdes den 30.5.1664. Gift 22.10.1648 med *Anna Margareta Kramer*. Hade enligt *Petter Lübke* två söner och en dotter, som 1669 bodde hos modern.

Albert Guldsmed i Hans Möllers hus 1660: 1

Herman guldsmed 1669

Anders Krämer R3

1647–1649: 3 mtl. Ang. dottern *Margareta gift Jürgen Voltzer* liksom hans och makan *Catharinas* obligation 1659 till Jacob Herten: se nedan. Anders Krämer bodde 1650 t.o.m våren 1657 4.34s eller 4.42 (rote 6 liksom 1643–46"). Rote 4 1656–57, rote 6 1661, rote 3 1657–60.

Christian Meijer R3

1652: 1 mtl (se ovan 4.112)

Hans Tommesson (Tomisson)

1666–67, hans änka 1668, senare i första roten.

Vid underrätten fordrade Hans Tommesson den 2.8.1665 ”unge Sven Jonsson”, d.v.s. *Sven Jonsson i djupet* och *Nils Anderssons* utskickade *Guttorm Bengtsson*. Vid samma rätt anklagades Hans Tommesson den 14 och 31 samma månad för att han ”sistlidna stora och allmänna bönedag” hade tappat öl från ”straxt efter aftonpredikans förrättande” klockan nio om aftonen till klockan tre om morgonen ”varigenom ett slagsmål och en skada äro förorsakade wordne”. Sällskapet hade från början bestått av två djäknar och två skrivare *kompaniskrivare Nilsson och Salomon*. Hans Tommesson hade icke ansett sig kunna vägra någon ”en törstedryck och inträdet i sitt hus, särdeles, när Bönedagen mest förleden var”. Han hade inte trott, att detta sällskapet skulle uppehålla sig så länge i hans hus, inte heller kunde han driva ut dem. Sent på natten hade *gubernementssekreterare Johan Rask* och *Dionysius Cassius* kommit in i Hans Tommessons källare och burit hugg på djäknarna och skrivarna ”och änteligen den ene skrivaren Salomon (5.4, Härb.) igenom livet stuckit, så att han för död ligger och näpperligen skall kunna bliva vid livet”. Rätten frågade om orsaken till att gästerna hade drivit sekreteraren till en sådan vrede, att han fått anledning att traktera dem med hugg. Enligt Hans Tommesson hade de inte då förtörnat honom med ett enda ord utan Johan Rask hade genast, när han kom klockan tre på morgonen, börjat ge dem örfilar och stuckit Salomon genom livet.

Före sin död hade *Hans Maklier* som ett bidrag till tyska kyrkans underhåll skänkt den en fordran på 60 rdr, som han hade hos Hans Tommesson. Tyska kyrkans föreständares utskickade *Casper Larsson* krävde vid underrätten i febr.1667 betalning av Hans Tommessons fullmäktig *Daniel Pettersson*. När saken behandlades i överrätten den 11 och 14.3.1667 sade Hans Tommesson sig kunna svära på att han ingenting annat visste än att skulden var betald men på grund av sin höga ålder kom han inte ihåg, varmed han hade betalt den. Eftersom han bodde så långt bort i ”Norlanden” hade han gett ”sal wälborne(Thomas) Styfwert” i uppdrag att betala den. Några av stadens rådmän berättade, att Hans Tommesson två gånger hade besökt Göteborg från sin hemvist i Norrland, sedan obligationen utgivits och ändock icke krävts inför rätten av Maklier. Israel Norfelt påminde om en kunglig resolution under Konung Gustaf Adolfs tid, att ingen hade rätt att inkräva den skuld, som inte innan 20 års förlopp hade varit infordrat på tillbörligt sätt. Rätten lät därför denna 37-åriga skuld vila.

Den 10.12.1667 krävde *mäster Amund Grefwe* på uppdrag av en *Stockholmborgare Märten Olofsson* Hans Tommesson. Uppskov och kontraräkning.

Sista året Hans Tommesson levde hade han besök av *accisbesökarna William Wacop* och *Anders Eriksson*, som blev bemötta med svordomar och fula tillmälen som ”hundzvotter och beenhyttare” då de ”efter ordres i eenfaldigheet begärade bese Hans Tommessons källare”. *Erich Ambjörnsson* bekänner, att då besökarna kom och ville gå in i Hans Tommessons källare, låste han upp dörren och bad dem gå åstad, ”det är Eder lovgivit, jag menar,” sade Hans Tommesson, ”där är intet tiufwagods. Willom då swarade, wij tjäna för inga tjuvar, utan äro Cronones tjänare, wicare honom intet är witterligt”. Även *Christen Joensson* vittnade lika.

23.6.1669 Fordom stämpelmästare Hans Tommessons efterleverska hustru *Karin Olofsdotter* fordrade kost för 14 dagar av en engelsman Johan T. Vid kämnärsrätten 27.9.1672 krävde *råd-*

man Nicolaus Preuss, som var kurator för *Wilhelm Hardestis* "dödehus" Hans Thomessons änka Karin Olofsdotter. Det gällde en vinräkning från 1665–1667. Hon bodde 1675 i andra roten.

Tore Andersson skräddare 1668

Herman guldsmed 1669 (jfr Hans Möller 1662–63): 2 mtl

Hans Tommessons källarrörelse övertogs av

Jürgen (eg. Georg Christman) Voltzer

1669–70–81

Jürgen Voltzer var född 1637 och avled 1694 (begr. 15 april) och kallas i dödsnotisen vinhandlare. När han den 22.4.1664 krävde *Nils Assmundsson* för en last beck, kallas han i rätten "Lucas Lützens tjänare i Hamburg". Den 19.1.1665 tillfrågades skulden *Hans Larsson* av överrätten, om de instämnda hamburgska köpgesällerna *Dionysius Cassius* och *Jürgen Voltzer*, som utropat sig vara sjuka, verkligen var detta. Skulden svarade, att "samma gesäller under tiden sig så lustiga göra, så att där måste någon opasslighet påfölja. Och att de förleden söndags, som var den 15 januari, i sitt dryckesmål hade låtit i Trompeten för sig blåsa. Stadstjänaren Christopher tillfrågat säger dem hele denna natt wäl sufwit, och sig intet förstätt någon af dem det ringaste skada. Källarepojken hos Bryngel Wintappare (= Bryngel Radde) tillfrågas, warföre han med sådane tidningar förledne afton till Herr Presidenten Gripenclou lupin war, att Hamburgarne skall wara sjuka, swarar, att Cassius därom budit hade, dock war Jürgen Voltzer något sjuk. Pojken förmanes en annan gång intet löpa med falska tidningar."

Jürgen Voltzer hade den 14.9.1665 fått senatens samtycke till att av sin före detta principal Lucas Lützens debitorer här i staden uppbära 200 rdr "till sin förtärings betalning för den tiden han här i staden uti hans tjänst och under arrest varit". Den ende, som var skyldig Lucas Lützens pengar och kunde betala *Jürgen Voltzer* i stället var *Nils Danielsson* men dennes hus hade tillerkänts *Pres. Hans Spalding* till en fast underpant. Rätten ville inte immitera *Voltzer* i någon annans hypotek utan tillrådde honom att vänta till dess Lützens själv en gång kom hit.

Vid överrätten lämnade burggreven Norfelt i maj 1666 tillbaka *Peter Jöranssons i Varberg* till Lucas Lützens givna obligation. "Vilken Lützens forne Expedit *Jürgen Voltzer* samme dag uti sitt skrin förwarade, som på Rådstufwun är ståendes."

Jürgen Voltzer krävde den 28.3.1666 genom *Daniel Pettersson Johan Aman* på 250 rdr för ett gårdeköp. *Johan Aman* ville inte infinna sig hos *Jacob v Herten* med betalningen efter slutet avtal. Han ansåg sig att ha fått löfte att få bo mot intresse. *Jürgen Voltzer* krävdes i sin tur av *Jacob v. Herten*. Den 27.4.1666 fick *Jürgen Voltzer* underrättens dom på en gård, som *Voltzers* hustru *Anna Margareta (Cramer) sal Hans Möllers* (f.1630, begr. 14.5.1691, vigsel 31.1.1666) hade sålt till *Johan Aman* vinförlåtare. Då *Johan Aman* inte förmådde betala gården, som av gode män *Henrik Johansson, Anders Tüchler, Matz Bergesson* och *Olof Tollesson* värderades till 250 rdr med tomt och hus (varav *Johan Aman* som handpenning hade betalt 100 daler) erbjöd sig *Jürgen Voltzer* 1667 att återköpa gården. *Johan Aman* skulle ha betalat pengarna till *Jacob v. Herten*, som *Jürgen Voltzer* i sin tur var skyldig pengar. Den 1.3.1667 meddelade *Voltzer* i RR, att han låtit beveka sig av *Amans* fattigdom och antog av god vilja *Amans* gård för 300 rdr för att kontentera *Aman*, vad han mindre än 300 rdr hade att fordra av honom. Rätten remitterade *Jürgen Voltzer* i *Johan Amans* gård och hus att råda och disponera där över, som han bäst kunde och gitte.

I överrätten den 29.4.1667 döddes den obligation på 200 rdr, som Jürgen Voltzers hustru Margaretas föräldrar *Anders* och *Catharina Kramer* (se 4.34s, 4.42) den 29.9.1659 hade givit Jacob Herten: ”På wederbörandes begäran är denna obligation utan någon praejudice i stadens Tenckebok intecknat i Götheborgh den 29 octobris Anno 1661. Hwilcken obligation hans hustrus Margareta Voltzer föräldrar Anders och Catharina Cramer Anno 1659 den 29 Septembris Jacob Herten på 200 Riksdaler gifwit hafwa och nu sedermera betalt är och nedan under af bem-te Herten quitterat.” – Voltzer begärde, att den skulle dödas.

I äktenskapet med Hans Möller d.ä. hade Anna Margareta Cramer barnen *Hans*, *Anders* och *Catharina Möller*. Den sistnämnda gifte sig med *Claes Engelke* och var enligt bouppteckningen efter Anna Margareta adopterad av Jürgen Voltzer. Hans egna barn var hette *Jacob*, *Daniel* och *Benjamin*. Arian Ariens (Adrian Adrians?) skrev i Göteborg 20.8.1691 att Jörgen Volster anno 1688 anförtrott honom sin son Daniel Volster att taga honom med till Frankrike och placera honom hos en god patron. Som ovan nämndes hade Jürgen Voltzer övertagit Hans Tommessons källarrörelse. I denna verksamhet hade han god hjälp av hustrun Anna Margareta. *Israel Norfelt* klagade den 27.8.1669 över att hustru Anna sal Hans Möllers, som i många år förestått skänkeri på hans källare och gjort ”opriktig reda och räkenskap därföre” hade trätt i ett nytt äktenskap och varit till ringa nytta därefter.

När Jürgen Voltzers forne sällskapsbroder Dionysius Cassius krävdes på sin förtäring av vin och momma saltades räkningen väl kraftigt trots att Anna Margareta Voltzer erkände, att hon ansett Cassius mer som hennes gäst än som främmande. Den 10.11.1665 vände sig Jürgen Volster mot Dionysius Cassius för skällsord. Vittnen var *Claes Engelke* och *Gustaf Dunt*. *Jacob Lauterbach*, som hade åtagit sig att klarera räkningen efter Cassius avresa, vägrade att betala den, då Jürgens bok och hans utställda räkning ej stämde överens. Då saken behandlades vid underrätten den 20.3.1667 ursäktade sig Jürgen med att han gjort misstaget ”av förseende och uti hastighet”. Han vägrade att gå ed på sin bok ”efter icke han utan hans hustru boken skrivit haver”.

Enligt taxa på tyska tompenningar skulle Jürgen Voltzer redan 1666 ha ägt 2 tomter och i taxan 1676 sägs dessa ligga i fjärde roten.

Källaremästare Jürgen Voltzers, vars testamente daterades den 12.10.1692, efterlämnade hus på Drottninggatan övertogs av sonen

Benjamin Volster

(född 1670, död 1708), som den 13.7.1698 pantsatte gården mellan sal Didrich Stechs änka i väster (4.107) och Hans Krafft (4.108ö) i öster till hospitalet med boningshus och två tomter.

I Inlands södra härad §11 den 11.10.1739 uppudsprot. omtalas kornetten Memsen och hans svåger Benjamin Volster.

Benjamin Volsters änka *Elisabeth Rolofsson* (född i Hamburg 1664, död 1726, begravd 25 okt.) taxerades 1715 för husvärdet 1 500 och löseghedom 800 d smt.

1717 bodde i gården utom änkan: ibm expediten Ohnesorg och pigorna *Stina Wallman*, *Gunilla Jonasdoter* och *Margareta Nilsson*

Värdshuset, som brann ned 1721, hade enligt en kroglista 1717 namnet ”Svarta Örnen”.

Efter Elisabeth Rolofssons död inropades gården den 28.9.1731 av *notarie Hans Törnsten* men överläts 2.10.1731 till

handlanden Daniel Rung

som den 4.10.1731 första gången lät uppbjuda avlidna madame Elisabeth Voltzers på Drottninggatan belägna tvenne ödetomter, vilka stadsnotarien herr Hans Törnsten den 28.9.1731 inropat såsom högstbjudande för 311 d smt men transporterat på Daniel Rung.

1737–45 *Handelsman Joh F Bruuns*

4.108 kallas 1755 hans bakgård och ägdes 1765 av hans änka (en tomt denna eller den öster här om obebyggd (forts. se nedan).

Östra delen av 4.108

Abraham Lambrichtsson Bakare

1648–55 3 mantal

1656: 5.8, 1657: 3+3, 1658: 10, 1659–63: 4

I magistratens registratur 1674 uppges, att han var från Mecklenburg. Han var 1647 bosatt i sjunde roten men blev 1648 rotemästare i fjärde roten.

”Ambram Beckers Frau” begravdes den 27.3.1667 (liksom tidigare ett hans barn 22.8.1651). Kanske förstärkte hustruns död hans beslut att lämna Göteborg.

I magistratens handlingar (Drätsel 852) för 1670 står: "Aldenstund Mester Abraham Lambrichtsson Bakare åthskillige gånger hafwer Supplicerat att blifwa sitt Borgerskap quit och få fahra handen af staden. Ty är honom dedh samma af samteligh Magistraten bewilliat

under de Conditioner, som i stadzens privilegier författade ähre, så och, att han efter den 6 p Byafsk. Anno 1668 skall till Cronan och staden efter den förmögenheet han hafwa kan Etthundrade Rikzdaler efter sig lämna

Actum Göteborgs Rådhus ut Supra

Ad Mandatum Senatus

Johan Rising

Civil Gothenburg Secr 1670 April"

Före Abraham Lambrichtssons avresa uppstod strid om förhandsrätten att köpa hans gård. Denna inleddes med att grannen i väster *Jürgen Voltzer* 4.108 v den 8.3.1669 uppbjöd Abraham Lambertsson bakares gård på Drottninggatan, som han hade köpt för 200 rdr: Köpet klandrades 1679 av grannen i öster *Elisabeth sal Thomas Kuhn* med naborätt. Hennes man hade en gång slutit köp med gårdens förste ägare men Abraham Bakare ”hade honom det hemligen undergått” – bör väl betyda, att bagaren hade i hemlighet övertagit Thomas Kuhns köp. Jürgen Voltzers lagbjudning skulle bestå en tid till dess man fått klarhet i stadens dessein, ty en gata var ärnad tvärt igenom de kvarteren, som nordan om svenska kyrkan belägna är”

Den 31 mars 1669 överklagade Simon Simonsson Schultz på sin hustrus vägnar Abraham Lambertsson Bakares försäljning av gården före sin ärnade avresa från staden och åberopade sin bördsrätt genom hustruns skyldskap med bagarens avlidna hustru ”*hennes faster*”. Rätten fann den 29 april 1669 skäligt ”att Simon Simonsson och Albert Wedinghuusen äre fram för Jürgen Voltzer och Tomas Kuhns efterleverska berättigade att lösa Albrecht Lambertsson och hans avledna hustrus deras hustrus modersystems gård och måge därom själva förlikas”. Simon Si-

monsson Schultz gifte sig första gången med *Magdalena Kradepol*. Albrecht Wedinghuusens änka avled vid 97 års ålder, begravdes 8.8.1731 (skulle alltså vara född c:a 1634).

Den 24.5.1669 fick *Simon Simonsson Schultz* fastebrev på Abraham Lambertsson bakares hus och tomt” på Drottninggatan mellan Thomas Kuhns och Jürgen Voltzers gårdar belägen alldenstund hans hustru dertill rätta bördeman var. Och Albrecht Wedinghusen honom sin hustrus arvsrätt avstått haver.” Den gård han ägde på Kyrkogatan 3.29 sålde Abraham bakare till *skomakaren Claes Lohman* som fick sitt första uppbud den 23.8.1669.

Denna gård på Drottninggatan försålde enligt bou efter

Christian Pettersson skeppare.

1670–83

till denne c:a 1670 av *guldsmeden Henrik Wedinghusen*.

Christian Pettersson begravdes den 3.2.1684 och var då enligt Wilhelm Bergs tryckta utgåva av Kristine kyrkas böcker över 93 år gammal. Men säkerligen är siffrorna omkastade. 39 år en rimligare uppgift, eftersom hans yngsta dotter föddes 1682. Hans första hustru *Elisabeth Kradepol* med vilken han hade gift sig den 12.10.1669, avled 31-årig 1679 (begr. 21.8.). Hon var dotter till *Henrik Kradepol*, död 1649 och *Neltje Clagesen* (också kallad *Nelkie Blåås*), död 1695. Hon var alltså släkt med Abraham bakares hustru. Med Elisabeth Kradepol hade han enligt boupteckningen dottern *Annika* (gift *brännvinsbrännare Lorentz Andersson*) och sönerna *Petter* (bosatt i Varberg), *Henrik*, *Hans* och *Albrecht*. Den änka Christian Pettersson efterlämnade hette *Ingrid Olofsdotter Borggren*, död 1695, var dotter till stadsbetjänten *Oluf Bengtsson*. Hon gifte 15.7.1686 om sig med handl. *Niclas Woldenberg*, född 1662, död 1739 (Berg II:9–10, 42).

I det sista äktenskapet med Ingrid Olofsdotter föddes barnen *Margareta* och *Christian*. Förmyndare för barnen skulle bli *buntmakaren Martin Opitz* (gift *Magdalena Wedinghusen*). På sin hustrus frånvarande syskons vägnar protesterade Lorentz Andersson mot den förvaltning av sterbhuset, som *Magdalena* och *Simon Schultz* hade skött. I en inlaga till magistraten 1688 anmärkte *Martin Opitz* mot att *David Andersson*, som hade tagit till sig sal Christian Petterssons arvegods, inte ville utbetala till Christian Petterssons måg ”feltweffwaren” (fältväbeln?, fältskären?) *Mons. David Berg* dennes hustrus fäderne och moderne 100 d smt. Den 26.10.1701 kvitterade Lorentz Andersson av *Magdalena Opitz Christian Petterssons barns arv*, som de tillerkänts efter sina föräldrar och sin mormor.

Någon oklarhet föreligger angående äganderätten till tomterna i detta kvarter under perioden mellan bakugnslängderna och Gustavi äldre tomtöreslängder 1681 och fram till 1696, då de nya tomtlängderna börjar. *Handelsmannen Herman Gieseke* (släkt till Nelkie Blåås) hade före 27.10.1690 blivit ägare till en fastighet i kvarteret. Nämnade datum låter han tillsammans med *svågern guldsmeden Henrik Wedinghusen* lagbjuda sal bokbindaren Thomas Kuhns hus och gård (borde vara 4.109v) på Drottninggatan mellan Giesekes egen i väster och *Henrik Wedinghusens å östra sidan*, vilken de köpt av samtliga Kuhns arvingar för 650 daler silvermynt. Samma dag betalade de 13 d smt i huseköpspenning (också kallad 30-penning). Troligen överlät Herman Gieseke sin del av 4.109v till Herman Wedinghusen.

Enligt en handling i Göteborgs magistrats arkiv daterad 16.1.1692 ägde Herman Gieseke en gård belägen mellan Georg (Jürgen) Voltzers i väster (4.108v) och mästern Henrik Wedinghusen i öster (som då ägde 4.109 som han 1693 sålde till *rådman Christian Schotte*, som 1696 ägde 2 tomter).

Herman Gieseke köpte 1698 östra delen av 5.35 (se biografi där) och ungefär samtidigt sålde han hus och gård på Drottninggatan till

tullnären vid Drottningporten (senare vid Gamleport) Hans Krafft

som den 7.2.1698 lät lagbjuda hus och gård på Drottninggatan belägen mellan Herr rådman Schottes gård å östra och källarmästare Voltzers å västra. Den 20.6.1698 uppvisades tullnären vid Gamleport Hans Kraffts originalobligation för lån i banken av 780 d smt. Pantade hus och gård på Drottninggatan mellan rådman Schottes gård å östra och källarmästare Benjamin Voltzers å västra, vilket han köpt av handelsman Herman Gieseke för 1 800 d smt.

Efter Hans Krafft följde som ägare *handelsmannen Niclas Matzen* (född 1663, död 1720), som första resan den 15.2.1709 lät lagbjuda tullnären Hans Krafts hus och gård på Drottninggatan belägen emellan framlidne Herr Insp. Paulins bakgård å östra och sal Benjamin Voltzers änkas å västra sidan, som bestod av tvenne tomter, hållandes i bredden 48 och i längden 72 fötter, vilka han köpt för 2 250 d smt. Niclas Matzen taxerades 1715 för tomt 600, hus 1640, lösöre 3 000.

I Niclas Matzens hus bodde 1717–1720: Pastoren vid Tyska kyrkan *Georg Friedrich Niehenck*. Enligt Skarstedt s. 69: Prästvigd i Rostock 1710, s.å. pastor vid tyska församlingen i Malmö och 1713 i Göteborg, hit rekommenderad av d:r Döbeln i Lund. Medsökande var: magister Lasius, som blev pastor i Malmö, Würfel, som blev professor i Greifswald, Kreitlow, som jämte lektor J. F. Burchard förestod nådeåret efter föregångaren Johan Georg Margraff och ”åtnöjde sig med sitt pastorat i Romeled”. Död enl kyrkboken 2 dagar före slutet av sitt 74 år. Begr. 6.12.1752 – Hans änka begravdes den 31.10.1760 och bars till graven av det svenska prästerskapet. Enligt Christine kyrkas begravningsbok hade hon på sin kista en försilvrad sköld med dessa ord: "Hier ruhet die Seelige Frau Doctorin *Cathar. Agn(es) Niehenck, geborene Sirica*, geb. d, 18.1.1674, gest. d 26 Oct. 1760".

De två tomter, som Herman Gieseke hade ägt på Drottninggatan, kallas

1724–32 Kristine kyrkas tomter.

De sammanslagna östra och västra tomterna

1737–45 *handelsman Joh F. Bruuns*, 1755 hans bakgård, 1765, hans änka, en tomt obebyggd 1775 Avlidne handelsman Bruuns änkefrus bakgård, den ene tomten bebyggd, den andra obebyggd.

1785–90 Handelsman Schmitts nybyggda hus, kallas 1800 *handelsman John Smitts Magaziner och* 1807 handelsman John Smitts baktomt

Senare uppbud av 4.108

grosshandlare William Gibson	15.5.1820
änkan Margaret Gibson Halliday	15.5.1865
fabriksidk James Gibson	27.5.1867